

KWESTIONARIUSZ

Wybór Rzecznika Praw Dziecka na kadencję 2018-2023

Instytut na rzecz Kultury Prawnej *Ordo Iuris*

Konwencja o prawach dziecka wprowadza do systemu prawnego zasadę podporządkowania dobru dziecka wszystkich działań władz publicznych oraz publicznych i prywatnych instytucji opieki społecznej. Ani porządek prawny krajowy, ani międzynarodowy nie definiuje jednak obecnie na poziomie normatywnym i wiążącym pojęcia dobra dziecka. Praktyka stosowania prawa różnych krajów odczytuje tę naczelną zasadę na różne sposoby.

1. Czym „dobre dziecko” jest dla Pani oraz jakie czynniki kształtują materialny, emocjonalny i duchowy aspekt „dobrego dziecka”?
2. Jakie korzystne, a jakie niepokojące tendencje dostrzega Pani w dyskusji na temat definicji „dobrego dziecka”?

Konwencja o prawach dziecka nakazuje szanować odpowiedzialność, prawa i obowiązki rodziców, a Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej szczególnie podkreśla rolę rodziców oraz przewiduje szczególną ochronę praw rodzicielskich.

3. W jakich sytuacjach i w jaki sposób władza publiczna może ingerować w życie rodzinne, w tym poprzez ograniczenie lub pozbawienie władzy rodzicielskiej?
4. Jaki model relacji pomiędzy rodzicami a dziećmi gwarantuje optymalne warunki realizacji „dobrego dziecka”?
5. Jakie środki wychowawcze mogą stosować wobec dzieci rodzice?
6. Jakie jest Pani zdanie na temat projektu Kodeksu Rodzinnego zaprezentowanego przez ustępującego Rzecznika Praw Dziecka Marka Michałaka?

Preambuła Konwencji o prawach dziecka przypomina, że jak wskazano w Deklaracji Praw Dziecka, „dziecko z uwagi na swoją niedojrzałość fizyczną oraz umysłową wymaga szczególnej opieki i troski, w tym właściwej ochrony prawnej, zarówno przed, jak i po urodzeniu”, a ustawa o Rzeczniku Praw Dziecka podkreśla, że dzieckiem w jej rozumieniu jest „każda istota ludzka od poczęcia do osiągnięcia pełnoletności”.

7. Jakie działania na rzecz ochrony prawa do życia (art. 6 Konwencji) oraz jak najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób (art. 24 Konwencji) powinien podejmować Rzecznik Praw Dziecka wobec dzieci w prenatalnym okresie rozwoju?
8. Czy i w jaki sposób Rzecznik Praw Dziecka powinien skorzystać z przysługującego mu uprawnienia zabrania głosu w toku debaty parlamentarnej, gdy przedmiotem dyskusji jest podniesienie ustawowego poziomu ochrony życia dzieci w prenatalnym okresie rozwoju?
9. Czy Pani zdaniem Rzecznik Praw Dziecka powinien podjąć działania związane z tematem powstawania i przechowywania ludzkich embrionów, powołanych do życia w procedurze zapłodnienia pozaustrojowego regulowanej ustawą z 2015 roku o leczeniu niepłodności?

Konwencja o prawach dziecka konstytuuje prawo dziecka do najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej. Polska na mocy postanowień konwencji jest zobowiązana do zapewnienia, aby żadne dziecko nie było pozbawione swojego prawa dostępu do tego rodzaju opieki zdrowotnej.

10. Jakie najważniejsze przeszkody dla realizacji tych praw dostrzega Pani obecnie w Polsce?

11. Jakie są możliwości działania Rzecznika Praw Dziecka w tym obszarze?

Komitet Praw Dziecka ONZ w sformułowanych w 2015 r. rekomendacjach dla Polski w związku z oceną realizacji norm Konwencji o Prawach Dziecka stwierdził, że praktyka funkcjonowania w naszym kraju „okien życia” pozwalających rodzicom na anonimowe pozostawienie małego dziecka narusza prawo dziecka do tożsamości i jest niezgodna z art. 8 ust. 1 Konwencji.

12. Czy Pani zdaniem funkcjonowanie „okien życia” narusza Konwencję o Prawach Dziecka i czy polskie prawo powinno pozwalać na ich działanie?

Rzecznik Praw Dziecka przez szereg lat zwracał się o jak najszybszą ratyfikację III Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie procedury składania zawiadomień o naruszeniu praw dziecka. Żaden z rządów nie zdecydował się jednak na ratyfikację, a sam III Protokół spotykał się z krytyką ze strony części organizacji społecznych.

13. Czy Rzecznik Praw Dziecka powinien nalegać na ratyfikację II Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie procedury składania zawiadomień o naruszeniu praw dziecka? Jakie skutki może przynieść jego ratyfikacja?

W związku z podjętymi przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pracami trwa debata na temat właściwego systemu przeciwdziałania przemocy domowej.

14. Czy system przeciwdziałania przemocy powinien opierać się na zasadzie dobrowolności, czy też powinien być wyposażony w instrumenty administracyjnego władztwa pracowników socjalnych wobec osób podejrzewanych o stosowanie przemocy?

15. Czy art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, pozwalający na odebranie dziecka z rodziny na podstawie decyzji pracownika socjalnego, funkcjonariusza Policji i pracownika służby zdrowia, powinien zostać uchylony, zmieniony a może utrzymany w mocy?

Zgodnie z polskimi przepisami, m.in. w sprawach medycznych obowiązuje model tzw. zgody kumulatywnej, wymagającej współdziałania rodzica i dziecka po ukończeniu 16 lat.

16. Czy Pani zdaniem model ten powinien ulec zmianie?

Deklaracja Zasad Społecznych i Prawnych odnoszących się do ochrony i dobra dziecka, ze szczególnym odniesieniem do umieszczania w rodzinie zastępczej oraz adopcji w wymiarze krajowym i międzynarodowym, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ i przywołana w preambule Konwencji o Prawach Dziecka, potwierdza, że dziecko powinno w pierwszym rzędzie znajdować się pod opieką swoich własnych rodziców (art. 3), a ewentualnie istniejące procedury adopcyjne powinny być podporządkowane zasadom dobra dziecka, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeby więzi,

bezpieczeństwa i trwałej opieki (art. 5). Art. 21 lit. b Konwencji o Prawach Dziecka stanowi, że adopcja zagraniczna powinna być traktowana jako środek zastępczy stosowany w przypadkach, gdy dziecku nie można zapewnić opieki w kraju pochodzenia. Na przestrzeni ostatnich lat nastąpiły w polskim prawie istotne zmiany w zakresie prawnych ram adopcji, w tym w szczególności proceduralnych ram przysposobienia. Żywo dyskutowane są propozycje dalszych zmian legislacyjnych.

- 17.** Czy Pani zdaniem niezbędne są zmiany prawnej regulacji procedur adopcyjnych, a jeżeli tak, to w jakim zakresie?
- 18.** Czy uzasadniona jest uproszczona ścieżka „adopcji ze wskazaniem”, jeżeli rodzice biologiczni chcą wybrać rodziców adopcyjnych?
- 19.** Jakie kryteria powinni spełniać kandydaci na rodziców adopcyjnych, w tym jakie warunki powinny spełniać osoby dokonujące przysposobienia wspólnego?
- 20.** Czy konieczne jest doprecyzowanie norm regulujących prowadzenie adopcji zagranicznych?

Rzecznik Praw Dziecka posiada niezwykle szerokie uprawnienia procesowe.

- 21.** Jak powinna wyglądać działalność Rzecznika Praw Dziecka w postępowaniach administracyjnych i sądowych z udziałem dziecka?

Pierwszy rok pełnienia funkcji przez Rzecznika Praw Dziecka wyznacza nowe kierunki w działalności urzędu oraz pozwala na podjęcie nowych inicjatyw.

- 22.** Jakie powinny być priorytety w czasie pierwszego roku pełnienia funkcji przez nowego
- 23.** Jaka powinna być rola organizacji społecznych w pracy Rzecznika Praw Dziecka?